функціонування страхових ринків. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «економіка» : науковий журнал.* Острог : Вид-во НУ «ОА», грудень 2016. № 3(31). С. 148–151. **3.** *Пластун* В. Л. Проблеми страхового шахрайства та практика його уникнення. *Економіка: проблеми теорії та практики: Збірник наукових праць*. Випуск 254: В 6 т. Т. ІІ. Дніпропетровськ: ДНУ, 2009. С. 477-488. **4.** *Пластун* В. Л., Гніденко Г. Страхове шахрайство у сучасних умовах розвитку страхового ринку України. *Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія Економіка і менеджмент*. 2010. № 5/1 (39). С. 99-105. **5.** *Микитенко* Я. В., Фоміна В. С. Страхове шахрайство в Україні. *Ефективна економіка*. 2020. № 2. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7673 (дата звернення: 14.10.2023).

УДК 657

Сидоренко О.О., канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри економіки, обліку і оподаткування
Національний університет «Чернігівська політехніка», м. Чернігів, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ КУРСОВИХ РІЗНИЦЬ ЗА МОНЕТАРНИМИ СТАТТЯМИ НА ДАТУ БАЛАНСУ

Ключові слова: *облік, дата балансу, монетарна стаття, господарська одиниця за межами України, курсова різниця, сукупний дохід, додатковий капітал.*

В процесі діяльності суб'єкти господарювання досить часто здійснюють відвантаження (отримання) продукції, товарів, робіт, послуг та інших активів на умовах наступної їх оплати, або надання коштів на умовах наступного їх повернення чи інших видів операцій з нерезидентами, в тому числі із господарською одиницею за межами України, що в свою чергу, призводить до виникнення монетарних статей та як наслідок обов’язок до відображення курсових різниць за ними на дату балансу.

У зв'язку з цим, питання достовірного відображення таких операцій в обліку та звітності суб'єкта господарювання є суттєвим та актуальним. Зокрема, згідно п.4 НП(с)БО 21 «Вплив змін валютних курсів», «Господарська одиниця за межами України – дочірнє, асоційоване, спільне підприємство, філія, представництво або інший підрозділ підприємства, які перебувають або ведуть господарську діяльність за межами України» [1].

Згідно п. 8 НП(с)БО 21 «Вплив змін валютних курсів», «визначення курсових різниць за монетарними статтями в іноземній валюті проводиться на дату балансу. Курсові різниці від перерахунку грошових коштів в іноземній валюті та інших монетарних статей про операційну діяльність відображаються у складі інших операційних доходів (витрат). Курсові різниці від перерахунку монетарних статей про інвестиційну і фінансову діяльність відображаються у складі інших доходів (витрат), за винятком курсових різниць, які відображаються згідно з пунктом 9 Національного положення (стандарту) 21» [1].

При цьому, згідно п. 9 НП(с)БО 21 «Вплив змін валютних курсів», «Курсові різниці, які виникають щодо дебіторської заборгованості або зобов'язань за розрахунками із господарською одиницею за межами України, погашення яких не плануються і не є ймовірними в найближчій перспективі, відображаються у складі іншого додаткового капіталу та відображаються в іншому сукупному доході»[1]. Водночас, відповідно до Інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затвердженої наказом Міністерства фінансів України від 30.11.1999 № 291 [2], для обліку таких курсових різниць передбачений субрахунок 423 «Накопичені курсові різниці».

Також, згідно п. 8 НП(с)БО 21 «Вплив змін валютних курсів», «Курсові різниці, які виникають внаслідок перерахунку зобов'язань засновників при формуванні статутного капіталу, відображаються у складі додаткового капіталу»[1], тобто відповідно до Інструкції [2] на субрахунку 425 «Інший додатковий капітал».

З огляду на вказане, суб’єкту господарювання в процесі підготовки внутрішнього нормативного документа, а саме «Робочого плану рахунків», слід чітко ідентифікувати (виділити) субрахунки наступного порядку з можливістю накопичення інформації за

монетарними статтями в розрізі «Розрахунки з нерезидентами, які не є господарськими одиницями за межами України» та «Розрахунки із господарськими одиницями за межами України».

При цьому, значна увага має бути приділена процесу ідентифікації дебіторської заборгованості та зобов'язань за розрахунками із господарською одиницею за межами України, в частині її додаткового поділу на таку яка планується й буде погашена в найближчій перспективі та ту її часину, погашення якої не плануються і не є ймовірними в найближчій перспективі.

Слід зауважити, що НП(СБО) 21 «Вплив змін валютних курсів» не має чіткого кількісного пояснення терміну тривалості, щодо «дебіторської заборгованості або зобов'язань за розрахунками із господарською одиницею за межами України, погашення яких не плануються і не є ймовірними в найближчій перспективі». Водночас, МСБО 21 «Вплив змін валютних курсів» у п. 15 визначає: «Суб'єкт господарювання може мати монетарну статтю, яка є його дебіторською або кредиторською заборгованістю щодо закордонної господарської одиниці. Стаття, розрахунки за якою не плануються і не є ймовірними в недалекому майбутньому, за сутністю є частиною чистих інвестицій суб'єкта господарювання в цю закордонну господарську одиницю та обліковуються згідно з пунктами 32 і 33. **Такі монетарні статті можуть включати довгострокову дебіторську заборгованість або позики. Вони не включають торговельну дебіторську або кредиторську заборгованість**»[3]. Відповідно, до наведеного, можна зробити висновок, що під «найближчою перспективою» слід розуміти термін до одного року (одного операційного циклу). Отже, суб'єкту господарювання слід доповнити свій внутрішній документ, яким визначено облікову політику, наприклад таким пунктом: «Курсові різниці, які виникають щодо дебіторської заборгованості або зобов'язань за розрахунками із господарською одиницею за межами України, погашення яких не плануються і не є ймовірними в найближчій перспективі, відображаються у складі іншого додаткового капіталу та відображаються в іншому сукупному доході. При цьому, під такою дебіторською заборгованістю та зобов'язаннями слід розуміти відповідно дебіторську заборгованість та зобов'язання з терміном погашення більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік)».

Виділення, монетарний статей за вище наведеними класифікаційними групами, створить передумови для достовірного, повного та неупередженого відображення курсових різниць на дату балансу в обліку та фінансовій звітності за такими статтями. Зокрема, у разі наявності монетарних статей: 1) «Розрахунки з нерезидентами, які не є господарськими одиницями за межами України» та «Розрахунки із господарськими одиницями за межами України, які плануються й будуть погашені в найближчій перспективі» – курсові різниці будуть відображені згідно п. 8 НП(СБО) 21 «Вплив змін валютних курсів» на одному із субрахунків (залежно від виду діяльності, за якою виникла курсова різниця та її суті (позитивна або негативна)): 714 «Дохід від операційної курсової різниці»; 744 «Дохід від неопераційної курсової різниці»; 945 «Втрати від операційної курсової різниці»; 974 «Втрати від неопераційних курсових різниць» 2) «Розрахунки із господарськими одиницями за межами України, які не плануються й не будуть погашена в найближчій перспективі» – курсові різниці будуть відображені згідно п. 9 НП(СБО) 21 «Вплив змін валютних курсів» на субрахунку 423 «Накопичені курсові різниці».

Список використаних джерел: 1. *Національне положення* (стандарт) бухгалтерського обліку 21 «Вплив змін валютних курсів» [Електронний ресурс]: Наказ Міністерства фінансів України від від 10.08.2000 № 193. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0515-00#Text. **2.** *Інструкції про застосування* Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій [Електронний ресурс]: Наказ Міністерства фінансів України від 30.11.1999 № 291. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text **3.** *МСБО* 21 «Вплив змін валютних курсів» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://mof.gov.ua/storage/files/%D0%9C%D0%A1%D0%91%D0%9E%2021_ukr_2022.pdf.